

KIRAZ - VIŞNE YETİŞTİRİCİLİĞİ

Kiraz ülkemizde geniş bir yayılma alanına sahiptir. Ülkemiz kirazın anavatanı olan bölge içerisinde yer almaktadır. Dünyada 2000 civarında kiraz çeşidi mevcuttur. Önemli kiraz yetiştirici ülkeler; ABD, Almanya, Türkiye, BDT, İtalya, ve Fransa'dır.

Ülkemiz iklim şartlarına göre dünya üretiminde ilk 3'e girmektedir. Yıllara göre 200.000-250.000 ton/yıl üretimimiz mevcuttur. Toplam kiraz üretiminde Manisa ili birinci sıradadır. İhracat açısından sırayla; Akşehir, Sultandağı, Uluborlu, Honaz, Lapseki ve Kemalpaşa başlıca üretim merkezleridir. Ülke genelinde yaklaşık 10 milyon kiraz ağacı mevcuttur. Ağaç başı ortalama verim 25-30 kg civarındadır. Üretim yaklaşık % 10-15'i ihraç edilebilmektedir. İhracatın azlığı; kaliteli ürün yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Ülke şartları, erken turfanda üretimin yayılmasına çok uygun olmamakla birlikte, geç turfanda için gelişmeye ve yayılmaya çok uygundur.

Vişne; ülkemizde kiraza göre daha fazla bir yayılma alanı mevcuttur. Özellikle kiraz yetiştiriciliğinin problemleri olan yerlerde vişne tercih sebebidir. Genellikle kiraz yetiştiriciliği yapan bölgelerde yaygın olmakla birlikte; Afyon ilinin tamamında, Kütahya, Ankara, Isparta, Tokat, Amasya başlıca vişne üretim alanlarıdır.

Vişne üretiminde ülkesel favori Kütahya çeşididir. Bununla ilgili seleksiyon ve adaptasyon çalışmaları yürütülmüş; ekserisi sonuçlanmış 1350-1355 numaralı tipler özellikleri itibarıyla ümitvar bulunmuştur. Çeşit konuları netleşmekle beraber; anaç olarak mahlep ve kuşkirazı ve yabancı vişne (*P.cerasus*) kullanılmaktadır.

Yabancı vişnelerin anaç olarak kullanımı ticari anlamdan mümkün olmamıştır (*P.Carasus*). Anaç olarak hem yabancı vişnenin hem de yurtdışında geliştirilen klonal anaçların hem de ülkemizdeki mahlep populasyonunun değerlendirileceği çalışmalar yapılması gereklidir.

Vişne tarıma dayalı sanayi için daha önemlidir. Kıraç, yamaç ve susuz arazileri değerlendirme kabiliyetinden dolayı; Orta Anadolu için çok önemli bir tarımsal çaba olmaktadır. Bahsedilen özellikleriyle hemen hemen hiç arazi altyapısı istememesi çok önemli bir potansiyel faydadır.

Vişnede ise çeşitten ziyade anaç ve dikim sistemlerinin modernizasyonu konuları çalışmaya ihtiyaç göstermektedir. Vişne tarımının en zor yanı hasat olup, hasatta mekanizasyon ile hasadı kolaylaştıracak dikim ve terbiye sistemlerinin araştırma niceliğinde olması gereklidir.

Yaklaşık ülke genelinde 3.600.000-3.750.000 ağaç sayımız mevcuttur. Yıllık üretim yaklaşık 120.000 ton/yıl'dır. Üretim yaklaşık %85'i vişne suyu sanayinde değerlendirilir iken % 15'i ise, marmelat, reçel ve sofralık olarak tüketilmektedir. Ağaç başı ortalama verim 26 kg/ağaç'tır.

KIRAZ ANAÇLARI

- 1- Kuş Kirazı (*Prunus avium*)** : Üzerine aşı yapılan çeşidin taç yapısı fazladır. Kiraz ve vişne ile mükemmel uyum sağlar. Organik maddece zengin geçirgen topraklarda iyi olur. Kireçli topraklarda toleransı azdır.

Modern bakım şartlarında; 5x6, 6x6 m aralık ve mesafede dikim yapılabilir, 6-7 yıl sonra tam verime yatar. Yaklaşık ağaç başına 25-40 m² alan bırakılmalıdır. Vişne içinde uygun anaç olarak kullanılmaktadır.

2- **İdris** (*Prunus mahaleb*) : Kiraz ve vişnelerde anaç olarak kullanılır. En fazla % 5 civarında uyuşmazlık gözlenebilir. Kuş kirazına oranla % 75-80' i kadar taç yapar. Susuzluğa ve kirece toleranslıdır. Sulama imkanı olan yerlerde düzenli sulama veya modern sulama sistemleri ile proplem yaşanmaz. Suyun yeterli olduğu bölgelerde kök sistemi yüzlek gelişir.Modern bakım şartlarında 5x5, 5x6 m aralık ve mesafede dikim yapılabilir, 5-6 yıl sonra tam verime yatar.

3- **Klonal Anaçlar** : Tabel/Edabriz, Weiroot 158, Maxma 14, SL 64, Gisela 5, Gisela 6, PHL A, PHL B, İnmil, Damil gibi anaçlar kullanılmaktadır. Ülkemizde, Tarım Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlarda klonal kiraz - vişne anaçları ile çalışmalar devam etmektedir. Klon anaçlarının tamamı vişneye anaç olarak kullanılabilir. Birçok klon anaçının menşei vişnedir.

ÇEŞİT SEÇİMİ

Çeşit seçiminde; Pazarlama, dölleme, iklim riski, sevk ve idare ile işçiliğin sıkışmaması için konu edilen faktörler gözönünde bulundurulmalıdır. Rakımın düşük olduğu bölgelerde erkenci çeşitlere ağırlık verilmesi daha kazançlı olacaktır.Erkenci kiraz çeşitleri; Early Burlat, S.H.Giannit, Celeste, Vista ve D di Cesana çeşitleridir. Başlıca kiraz çeşitleri : 0900 Ziraat, Merton Bigarreau, Stella, Van, Bing, B.Gaucher, Lambert, Larian, Gilli, Starks Gold ve Merton Late 'dir.

İKLİM VE SOĞUKLAMA İHTİYACI

Kiraz üretiminde, kışı -20 ° C nin altında uzun süre seyreden bölgeler ile çiçeklenme zamanı genellikle -5 ° C civarı olan yerler risklidir. Kuzey ve Doğu meyilli alanlar daha uygundur. Bütün kiraz çeşitlerinin yaklaşık 1000 saat civarında soğuklama ihtiyaçları vardır. Soğuklama ihtiyacı karşılanmazsa; düzensiz çiçeklenme, çiçek silkmesi, çiçeklenmede gecikme, verimsizlik gözlenebilir.

FİDAN TEMİNİ VE DİKİMİ

- 1) Fidanlar bilinen güvenilir kişi ve kuruluşlardan alınmalı,
- 2) Kontrollü ve sertifikalı olmasına özen gösterilmeli,
- 3) Genellikle sonbaharda dikim yapılmalı,
- 4) Toprak yapımız göz önünde tutularak anaç tespit edilmeli,
- 5) Fidan dikiminde aşu yerleri toprak seviyesinden 10 cm yukarıda bırakılmalı,
- 6) Fidan çukurlarına hiçbir şekilde gübre uygulanmamalı,

- 7) Dikimden önce KÖK TUVALETİ yapılmalı,
- 8) Dikimden sonra 70-80 cm'den tepe kesimi yapılmalı,
- 9) Fidan dikiminde yağış dahi olsa CANSUYU verilmelidir.

DÖLLENME BİYOLOJİSİ

Birkaç kiraz çeşidi hariç bütün kirazlar kendine kısırdır. Tesis edilecek kiraz bahçelerinde belirlenen ana çeşidin en az % 15' i dölleyici çeşit olmalıdır. Tesisi düşünülen çeşidi döllediği bilinen en az 3 çeşit dölleyici bulundurulmalıdır. Toplam açan çiçeklerin % 10 ve üzeri meyveye dönerse ekonomik anlamda yeterli sayılır. Çiçek döneminde bahçelerde en az 2 dekara 1 kovan arı bulundurulmalıdır. Döllenmeyi % 95 arı sağlamaktadır. 0900 Ziraat çeşidi için belirlenen uygun dölleyiciler: Starks Gold, Lambert, Merton Late, Stella, B.Gaucher, Larian, Noble, Vista, Jübilee' dir.

BUDAMA TERBİYE İŞLEMLERİ

Dikimden itibaren ilk 3 yıl şekil için yaz ve kış budaması uygulanmalıdır. 60-70 cm yükseklikte ilk kat oluşturulmalıdır. Her katta 3-5 farklı aralıklarda ve yönlerde yan dal bırakılmalıdır. Yan dallar gövde ile 75-90 derece açı yapacak şekilde yaz döneminde açılmalıdır. Toplam 4-5 kat ve 17-21 yan dal oluşturulmalıdır. Katlar arası 1.kat ile ikinci kat arası 0,9-1,1 m. ikinci üçüncü kat arası 70-90 cm. üçüncü dördüncü kat arası 70 cm. dördüncü beş arası 70 cm. Bu şekilde yapılacak uygulama ile ağaçlarımız çok erken meyveye yatar. Bu sistemin uygulanması ile ağaç boyu 4 - 4,5 m boylanır.

TOPRAK İŞLEME

Yabancı ot kontrolü, yağışlardan ve sudan faydalanma, kullanılan her nevi gübrenin karıştırılması ve kiraz sineği mücadelesi için toprak işlenir. Toprak işleme ilkbahar ve sonbaharda iki defa yapılmalıdır. Toprak 8-10 cm derinlikte işlenmelidir. Toprağı yırtarak veya alttan işleyen aletler kullanılmadır.

SULAMA VE GÜBRELEME

Modern sulama sistemleri olan damla sulama sistemi ve mini spring uygulamaları idealdir. Salma su ile yapılan sulamalarda; birinci yıl hariç ağaçların kök boğazı ve civarına su verilmemelidir. Sulama ve gübre uygulaması ağaçların taç izdüşümü bölgesine uygulanmalıdır. Gübre uygulamalarında; toprak tahlil sonuçlarına göre, konu uzmanlarınca tavsiye edilecek miktar ve zaman aralıkları doğrultusunda uygulama yapılmalıdır. Gübrelemede; ağacın yaşı, gübre cinsi, topraktaki elementlerin mevcudiyeti göz önünde bulundurulmalı. Salma sulama uygulanan bahçelerde gübre uygulamaları; ağaç izdüşümü veya bant sistemi şeklinde gübreleme yapılır.

MÜCADELE

Hastalık ve zararlılarla mücadele bölgesel tarım kuruluşlarının önerileri doğrultusunda ve zamanında yapılmalıdır. Kirazda en önemli problem kiraz sineğidir.

Kontak etkili ilaçlar ile mücadele yapılmalıdır. İhracatta kurtlu kiraz toleransı (O) sıfırdır .

HASAT VE PAZARLAMA

Hasat gerçek olgunluk döneminde yapılmalıdır. Kiraz meyvesi nazik ve hassas olduğundan hasatta dikkat edilmesi gereken hususlar; meyveler sapından tutularak sap ile birlikte hasat yapılmalı, hasad esnasında sonraki yılın meyve gözlerine zarar verilmemelidir. Hasat edilen kirazlar gölge ve serin bir yerde muhafaza edilmeli, çok hızlı bir şekilde uygun usullerle soğuk zincire ulaştırılmalıdır.